

**NÄRHETS-
PRINCIPEN**

"Hur nära kan man komma en annan människa?" frågar sig Sara Broos i filmen om sin mor.

(Personligt)

INTERVJU
2 X BROOS

Såsom i en

TEXT PETRA CARLSSON
FOTO MARTIN STENMARK

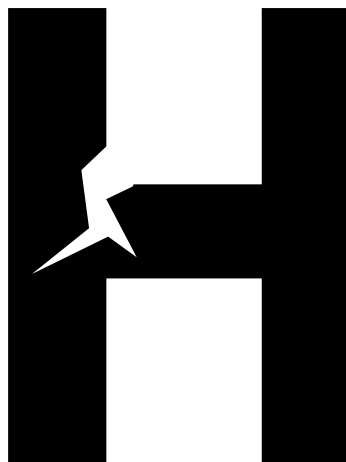
Efter en misslyckad mor och dotter-helg i Lettland vände regissören

SARA BROOS

i stället kameran mot sin mamma, konstnären Karin Broos.

Efter flera års filmande har dokumentären om deras relation nu äntligen premiär.

spegel

HON HAR NÅGOT sorgligt i blicken, Sara Broos.

Men det ser jag inte när hon kommer gående över kullerstenarna, på väg in i biosalongen i Båstad för att ta emot 2014 års Bo Widerberg-stipendium.

Sommaren går mot sitt slut och Lilla filmfestivalen har just börjat.

Då ser jag bara en briljant filmare. Hon fångar sådant som berör på riktigt med sin kamera. Hon vågar komma nära – verkar så modig och sårbar.

Tidigare har jag imponerats av Sara Boos skildring av konstnären Lars Lerin i *För dig naken*, långfilmsdebuten från år 2012, som blev både en kritikersuccé och en av de mest sedda svenska dokumentärerna de senaste åren.

Nu visar hon några scener ur en ny film, *Speglingar*, där hon vänder kameran mot sin mamma, konstnären Karin Broos. Filmen, som hon hållit på med i några år, handlar om mor- och dotterrelationens undermedvetna överföringar och om gränsen mellan konst och liv.

Upprinnelsen var att Sara Broos bjöd med sin mamma på en utlandssemester. Mor och dotter hade båda liknande er-

farenheter av självdestruktivt beteende och svåra ätstörningar i tonåren. Nu hade Sara Broos en idé om att de skulle åka iväg och ”prata ut om allt”.

– Men det fungerar ju inte riktigt så, säger hon.

I stället för närhet och förtroliga samtal uppstod en allt starkare känsla av ensamhet under spahelgen i Lettland. Det blev mer av en arbetsresa där Sara blev motiv för Karins målningar.

Där, på andra sidan Östersjön, bestämmer sig Sara för att göra en film om sin mamma, och om deras relation. Hon ville undersöka hur nära man kan komma en annan människa.

DET ÄR TYST i biosalongen. Sara Broos har oss i sitt grepp. Vi vill se mer, höra mer. Det här är

Sara Broos

Född: 1977 i Hagfors.

Familj: Mamma, pappa och två systrar.

Har gjort: Debuterade 2003 med kortfilmen *Time to be*, som fick första pris på Köpenhamns kortfilmsfestival. Långfilmsdebuterade 2012 med *För dig naken*, som erhöll Dragon award för bästa svenska dokumentär på Göteborg filmfestival samma år och utsågs till Bästa nordiska dokumentär på Nordic docs i Fredrikstad 2013. Under 2015 gjorde Sara Broos klart filmerna *Hemland* och *Notes on a journey*.

Aktuell med: Filmen *Speglingar* som har premiär på Göteborg filmfestival, 29 januari–8 februari.

något som angår oss alla.

Men vi får vänta.

Först till Göteborg filmfestival 2016 kommer hennes film att vara färdig.

Sara Broos stannade dock kvar i Båstad under några festivaldagar och delade med sig av sin värld utanför filmduken. Jag blev nyfiken på Sara och ett första samtal blev två, tre ... Vårt gemensamma film- och människointresse gjorde att vi tillbringade ett dygn tillsammans.

SARA BROOS ÄR öppen, visar sig både stark och sårbar.

– Vissa är mer sköra än andra helt enkelt. Har man tunn hud kan man väldigt lätt bli sårad eller uppäten av andra. Sensitiviteten kan också vara en styrka om man kan använda den konstnärligt, säger hon.

Det kan Sara Broos. Hon har flera filmprojekt på gång och hon har under åtta år drivit en manusförfattarutbildning. Hon har skapat den utifrån en kombination av höga ambitioner och ett fritt förhållnings-sätt, i vad hon beskriver som en tillåtande miljö som uppmunt-rar till experiment och att hitta sin egen röst.

– Det är som ett konstverk. Jag älskar att organisera, skapa sammanhang, få saker att hända. Just det där att sätta en ton, en stämning, som gör att de som går utbildningen vågar öppna upp och ge av sig själva.

Ordning och kreativitet, något som följt henne sedan barnsben.

Nu delar Sara Broos sitt liv mellan Berlin och den värm-ländska landsbygden, där hon bor granne med Selma Lager-löfs Mårbacka, fem minuter från sjön Fryken.

– Det finns en melankoli i landskapet i Fryksdalen som jag kan relatera till, som jag också har i mig så starkt, en

FILMARENS BLICK
På en tågresa genom Östeuropa upptäckte Sara Broos lusten att berätta med film.

**FÖRDJUPAD
RELATION**
Dotter och mor
Broos har kommit
varandra närmare
tack vare Saras film.

**NEDÄRVD
KÄNSLA**
Både Karin Broos
och dottern
Sara är väldigt
känsliga för sin-
nesstämningar.

skönhet blandad med sorg.

Det är som om hon beskriver sin egen spegelbild.

Sara Broos, som nu är 37 år, växte upp i norra Värmland, utanför bruksorten Hagfors. Dit hade hennes föräldrar, Karin och Marc Broos, flyttat på 1970-talet i gröna vågens anda. De hade träffats i Marcs hemland Nederländerna, när Karin gick på konstakademin där.

– Min mamma målade. Vi odlade egna grönsaker och levde primitivt. Vi hade bin, höns, får, hästar, hundar, katter och inga pengar överhuvudtaget. Jag fick min första tröja som inte var begagnad utan köpt i en affär, när jag var 14 år. Vår familj var udda på många sätt.

Sara Broos är äldst i syskonskaran. Hennes två systrar är fem och sju år yngre.

– Jag längtade alltid efter att vara som alla andra, bo i radhus och ha fasta tider, nytvättat och rent. Hemma hos oss var det alltid kaos och fullt med folk. Jag började städa väldigt tidigt – skapa ordning och struktur. Mitt rum var alltid perfekt och när kompisar skulle komma storstädade jag hela huset. Jag skämdes. Men mina kompisar tyckte att det var fantastiskt hos mig, för där var så fritt.

Hur har det påverkat dig?

– Upplevelsen av utanförskap kan vara så stark för ett barn. Det är något som präglat mig men som jag nu också kan känna tacksamhet över. Jag tror att det kan vara bra att man inte är som alla andra och smälter in. Det väcker något slags sökande efter att hitta sin egen väg.

SARA BROOS VÄG var skrivandet. Hon skrev till sin mammas målningar från det att hon var ganska liten. Under den tiden, på 1980-talet, må-

”Känslan av utanförskap väcker något slags sökande efter att hitta sin egen väg.”

lade Karin Broos nästan bara kvinnoporträtt, ganska mörka sådana.

– Det var väldigt expressionistiskt med starka, utsatta kvinnor som skrämde mig som barn.

För att förstå de här kvinnorna skrev Sara Broos små berättelser och satte namn på dem. Hon uppmuntrades av sin mamma.

– Det var märkliga historier. I dag kan jag önska att jag kunde skriva på det sättet. Rädsla för någonting kan väcka ett kreativt behov av att uttrycka sig och försöka förstå världen.

Sara Broos började skriva krönikor i Värmlands Folkblad redan när hon var 15 år. Hon skickade in texter till tävlingar, fick priser och blev nominerad till Lilla Augustpriset för en novell.

– Till slut försvann lusten, för jag skrev för att få bekräftelse. Det blev inte ens bra, det var duktigt bara.

Bekräftelsebehovet fortsatte genom ett slags jakt på kickar. Sara Broos har ”jobbat med sig själv” i många år och gått i kognitiv beteendeterapi, kbt, i två.

– Min terapeut sa att jag är extremt sensitiv. Jag har haft låg självkänsla och haft väldigt lätt för att läsa av andra och definiera mig själv utifrån hur andra ser mig och vill att jag ska vara.

Är det något du lärt hemifrån?

– Jag tror att jag har det mycket från min mamma, som är väldigt, väldigt känslig för

sinnesstämningar, platser och det som ligger i luften. Man kan känna sig väldigt liten ibland – och tvärtom känna sig väldigt sedd av någon och må väldigt bra i någons sällskap.

SARA BROOS MENAR att det är lätt att falla in i mönster där det handlar mer om att tillgodose andras behov än att verkligen fundera över vad man själv vill eller behöver, något som hon pratat mycket med sin mamma om.

Hon tänker mycket på vad det innebär att känna sig fri och att inte känna skam inför sig själv.

– I grund och botten handlar det nog mycket om att tycka om sig själv eller att acceptera sig själv.

Hur har du lärt dig det, att tycka om och acceptera dig själv?

– Genom något slags självbevarelsedrift – och en sorg – insikten att jag under så många år har förstört så mycket för mig själv genom att inte göra det. Jag hade under många år årtstörningar och ett självdestruktivt beteende, vilket min mamma också hade under exakt samma period i tonåren. Men när jag blev sjuk kunde vi aldrig prata om det. Eller ... hon kunde inte berätta om sina erfarenheter, säga: ”Jag vet hur det känns, jag har också varit där.” Men samtidigt är minnena förrådiska. Mamma minns det som att hon var väldigt öppen och pratade om sig själv, men kanske var jag inte mottaglig för det och har gjort en efterkonstruktion. ●

I takt med att Sara Broos började med filmen om sin och mammans relation kunde de båda öppna sig alltmer och relationen fördjupades. De kunde prata om sina gemensamma erfarenheter kring sina jobbiga tonår.

– Jag tror att det är lätt att bli defensiv när man är förälder, att man tänker att man gjort fel och att det varit ett misslyckande. Man lägger skulden på sig själv, men det handlar inte om det. Jag ser saker i ett annat ljus nu, mycket mer nyanserat. Det är lätt som barn att tro att de vuxna är hela människor som kommit till insikt. Men vissa sår sitter kvar hela livet, vissa problem.

SARA BROOS, SOM hade drömt om författarutbildning efter gymnasiet, fattade plötsligt ett "irrationellt beslut". Hon bestämde sig för att jobba på bank eller bli journalist – "bara bort ifrån konsten". Det blev så småningom journalisthögskolan och extrajobb på bank, men som språkkonsult för bankens webbsida. Det här var under högkonjunkturen i slutet av 1990-talet.

Det var när hon gjorde praktik på SVT, och hade fått låna en kamera på en tågresa genom Östeuropa, som hon upptäckte lusten att berätta med film.

Det blev ett alltmer närgånget berättande.

– Det är rätt ointressant med den polerade ytan och framgångsberättelserna. Det är alla de här mellanrummen som är intressanta.

Sara Broos citerar en favoritrad av Leonard Cohen: "There is a crack in everything – that's how the light gets in".

Du ställer frågan: "Hur nära kan man komma en annan

Karin Broos

Född: 1950 i Uppsala.

Familj: Maken Marc Broos, döttrarna Sara, Sissela och Stella.

Har gjort: Utbildad på Kungliga konstakademien i s'Hertogenbosch, Nederländerna. Verksam som konstnär sedan 1975. Fick sitt stora genombrott med en utställning på Kristinehamns konstmuseum 2008. Driver Alma Lövmuseum i Värmland med sin man Marc och dottern Stella.

Aktuell: Utställningen Karin Broos – Still life, på Prins Eugens Waldemarsudde i Stockholm, pågår till den 21 februari. Karin Broos är även konstnären bakom 2016 års festivalaffisch för Göteborg filmfestival.

människa?" Vad skulle du själv svara?

– Jag tror att det finns en viss gräns. Jag tror att vi alla har våra inre rum dit ingen får komma. Och dit kanske ingen heller ska komma. Vi måste kunna ha våra hemligheter och våra fantasier som vi inte vill dela med andra, säger Sara Broos.

– Men sen tror jag att man kan försöka bryta igenom vissa lager, som handlar mer om skydd, som bara är onödiga och som skymmer sikten, eller gör att man inte kan vara helt

ärlig, utan försöker bli någon annan än den man är. Det tror jag att man kan bryta ner och att man på det sättet kommer närmare varandra. Sen handlar det inte så mycket om att man måste prata om allt. Det är mer ett förhållningssätt tror jag, att man vågar visa sig själv i alla sina nyanser.

Det är viktigt att tänka på som filmare också, menar Sara Broos: Att våga skildra människor i sin helhet och inte väja för det smutsiga eller för det mörka, det som skrämmer en.

DET ÄR INTE bara Sara Broos som vänt kameran mot sin mamma. Karin Broos har ofta fotograferat och målat av Sara och hennes systrar. De har fungerat som modeller för att skildra stämningar i hennes måleri.

Konst och liv tycks leva i symbios i familjen Broos.

– För min del är gränsen mycket tunn. Mina målningar är alltid på något sätt en spegling av mitt liv, säger Karin Broos.

Vi har kastat oss fram till september 2015. Några filmscener återstår att tas, parallellt med att Karin Broos är mitt uppe i förberedelserna inför den stora utställningen på Waldemarsudde i Stockholm där hennes måleri ska visas under hösten och vintern.

Kan du nu känna det som att du emellanåt gömt dig bakom konsten, som Sara upplevde det under er spahelg? Har det samtidigt varit ett sätt för dig att komma nära dina döttrar?

– Nej, jag kan inte känna att jag har gömt mig bakom konsten. Att jag ofta har målat av mina döttrar har inte varit för att komma dem närmare. Det är ju inte några porträtt, utan mer beskrivningar av olika

sinnestämningar. Hos mina döttrar hittar jag en ton som jag känner igen hos mig själv, som gör det extra tacksamt att använda dem som modeller.

Hur känns det att se sig själv på filmduken?

– Det är svårt, speciellt i sådana scener där man ser hemsk ut. Men det är okej för det är som det är och ingenting är tillrättalagt. Det skulle vara värre om det kändes som om jag försökte se bättre ut och hade förberett mig inför varje scen.

Hur känns det att bli sedd genom sin dotters ögon?

– Det är ingen skillnad nu, med tanke på filmen. Jag har ju blivit sedd genom min dotters ögon hela livet och det beror ju på om jag tycker att blicken är rättvis eller inte.

Är den det? Känner du igen dig eller ser du nya sidor hos dig själv, som du inte varit medveten om?

– Jo, jag känner absolut igen mig i filmen, men jag kan inte säga att jag upptäckt några sidor som jag inte kände till. Det kanske kommer.

Hur har din och Saras relation påverkats av arbetet med filmen?

– Man kommer varandra närmare på så sätt att man ger sig mer tid att prata om allt och blicka tillbaka och försöka minnas. Men relationer är, precis som minnen, inte statiska utan kan byta skepnad många gånger.

I SITT SOMMAR i P1 år 2011 berättade Karin Broos om hur hon ville göra allt för att hindra sina döttrar från att gå i samma fällor som hon själv gjort när hon var tonåring. Trots medvetenheten om vikten av att ge dem en sund självbild, så överfördes också något, som hon i sin tur tror sig ha "ärvt".

– Min mamma ville aldrig vara till besvär och ville bli äls-

"Jag tror att vi alla har våra inre rum dit ingen får komma. Och dit kanske ingen heller ska komma."

kad av alla. Det förde hon över till mig och det förde jag i min tur över till Sara, och självklart även mycket annat. Sista åren har jag ändå omvärderat mycket och känt att jag varit lite orättvis mot min mamma, och låtit negativa minnen dominera.

Man måste också se allt i ljuset av den tid man lever i, menar Karin Broos.

– Min mamma var övertygad om att det var fel att berömma sina barn för mycket, då skulle det stiga dem åt huvudet. Jag drog slutsatsen att min dåliga självkänsla bottnade i för lite beröm, så därför var det så viktigt för mig att inte göra samma misstag. Sara var ju så otroligt duktig så hon blev överöst med beröm, och att det också hade varit helt fel förstod jag långt senare.

Hon förtydligar:

– Sara kopplade ihop sitt värde med prestationer. Det ökade hennes självförtroende men undergrävde hennes självkänsla.

– Det är saker man gör i bästa välmening men som blir fel, det är viktigt att bli medveten om, säger Karin Broos.

ETT ÅR HAR gått sedan jag träffade Sara Broos i Båstad. Nu befinner hon sig i Berlin. Under sommaren har hon färdigställt sin kortfilm *Hemland* och filmat för dokumentären *Notes on a journey* i Kosovo. Arbetet med *Speglingar* har varit inne i ett känsligt skede och i perioder fått vila.

Var du någonsin rädd att din och din mammans relation skulle kunna ta skada av filmandet?

– Nej, jag är inte längre rädd för det som känns svårt. Däremot handlar det alltid om hur man berättar om något. Min intention har aldrig varit att anklaga eller ställa min mamma till svars, utan mer att försöka sätta ord på vissa erfarenheter som vi har gemensamt, att hitta ett språk, att kommunicera. Tystnad är det som skrämmer mig mest.

Hur har er relation påverkats av arbetet med filmen?

– Vi har börjat prata på ett annat sätt, ge varandra mer tid att lyssna. Det är så lätt att cementera en roll av en annan och av sig själv, men man förändras ju ständigt och man måste alltid arbeta med en relation, inte bara ta varandra för givna. Jag tror att mycket handlar om tid också – att stanna upp, vara närvarande, finnas där.

Tid har också varit viktigt för filmen i stort.

– Saker får smälta. Man måste vara lyhörd, det går inte att tvinga fram något.

Det är också lite av filmens tema, menar Sara Broos.

– Tidsandan handlar mycket om effektivitet, snabba, enkla lösningar. På samma sätt tänkte jag att vi kunde åka iväg en helg och öppna upp för varandra. Men den processen tog mycket längre tid.

Petra Carlsson är frilansjournalist.

